

BIJLAGEN

Toekomst van de mantelzorg

Klarita Sadiraj

Joost Timmermans

Michiel Ras

Alice de Boer

Bijlage bij hoofdstuk 2	Opsporingsvragen	2
Bijlage A	Beschrijvende statistieken	4
Bijlage B	Schattingsresultaten in termen van odds ratio.....	5

Sociaal en Cultureel Planbureau

Den Haag, oktober 2009

Bijlage bij hoofdstuk 2 Opsporingsvragen

1. Mantelzorg verlenen

De verleners van mantelzorg zijn opgespoord aan de hand van de volgende reeks vragen:

- 1 Geeft u zelf geregeld (niet beroepsmatig) hulp aan mensen die ziek of gehandicapt zijn?
- 2 Hoeveel uur gemiddeld per week biedt u kosteloos hulp aan zieke of gehandicapte familieleden, kennissen of buren?
- 3 Welke hulp geeft u en aan wie?

De hulp is bij de derde vraag onderscheiden in:

- huishoudelijke hulp (*koken, de was doen, schoonmaken, bed verschoneren, boodschappen doen, klusjes in en om het huis*);
- lichamelijke verzorging (*helpen bij eten en drinken, in en uit bed stappen, aan- of uitkleden, naar het toilet gaan, wassen, lopen buitenshuis*);
- begeleiding, 'regelen van het huishouden' (*zoals afspraken regelen, vervoer regelen*);
- administratie (*formulieren invullen, rekeningen betalen*).

Wie de hiervoor genoemde eerste vraag met 'ja' heeft beantwoord, is beschouwd als een verlener van mantelzorg.

2. Mantelzorg ontvangen

Het ontvangen van hulp is in het AVO 2007 gemeten met de volgende vragen:

- 1 Kreeg u of iemand anders in uw huishouden de afgelopen 12 maanden vanwege gezondheidsproblemen hulp in het huishouden, zoals bij het schoonhouden van het huis, de was, de boodschappen of het verzorgen van de warme maaltijd?
- 2 Wie verleende/verleent deze hulp. Waren/zijn dat:
 - a. gezinsleden of huisgenoten
 - b. andere informele hulpverleners zoals familie, vrienden, kennissen of buren
 - c. zorginstelling zoals thuiszorg, zorgcentrum of schoonmaakbedrijf via de gemeente
 - d. particuliere hulp zoals werkster of particuliere thuiszorg
 - e. hulp vanuit de woonvoorziening bijvoorbeeld serviceflat, aanleunwoning of woon-zorgcomplex
 - f. vrijwillig(st)er
 - g. andere hulpverleners

3 Hoeveel uren per week verleenden zij gemiddeld hulp?

4 Hoeveel weken verleenden zij hulp in de afgelopen 12 maanden?

Wie de vragen 1 en 2a of 2b met 'ja' heeft beantwoord, is een ontvanger van mantelzorg. Dezelfde rij vragen is gesteld over hulp bij de persoonlijke verzorging en hulp bij de verpleging. Ontvangers van mantelzorg zijn degenen die ten minste bij één van de drie hulpvormen hulp van gezinsleden of andere informele helpers kreeg.

3. De vraag

De vraag is de som van het gebruik en de onvervulde vraag, die weer uiteenvalt in enerzijds de personen die geen mantelzorg ontvangen maar dit wel wensen en anderzijds degenen die al mantelzorg ontvangen, maar meer van deze steun willen hebben. Deze twee groepen zijn opgespoord met behulp van de volgende vragen:

- 1 Had uw huishouden de afgelopen 12 maanden meer hulp nodig bij de huishoudelijke activiteiten dan u kreeg? Het gaat alleen om hulp in verband met gezondheid. (vraag gesteld aan huishoudens die al hulp ontvingen)

2 Had uw huishouden de afgelopen 12 maanden vanwege gezondheidsproblemen hulp nodig bij de huishoudelijke activiteiten, dus hulp die uw huishouden niet heeft gekregen? (vraag gesteld aan huishoudens die nog geen hulp ontvingen)

3 Heeft u hulp aan iemand gevraagd?

4 Aan wie; was dat aan:

- a. een gezinslid / huisgenoot
- b. een andere informele hulpverlener zoals familie, vrienden, kennissen, buren
- c. de thuiszorg / RIO
- d. particuliere hulp zoals een werkster
- e. het CIZ/Wmo-loket
- f. of was dat aan anderen of een andere instantie?

Wie hulp vroeg aan huisgenoten of een familie en bekenden is beschouwd als iemand met onvervulde vraag naar mantelzorg.

Bijlage A Beschrijvende statistieken

Tabel A.1 Kenmerken van de vragers en ontvangers van mantelzorg, 2007

	< 65 jaar			≥ 65 jaar		
	vrager	ontvanger	geen hulp	vrager	ontvanger	geen hulp
Vrouw	0,74	0,74	0,49	0,73	0,73	0,55
Leeftijd	46	45	46	77	77	73
leefsituatie (3 samenwonend; 2 weduwe/weduwnaar; 1 alleenstaand)	2,50	2,63	2,73	2,28	2,32	2,48
herkomst (3 westers; 2 niet-westers; 1 autochtoon)	1,55	1,63	1,42	1,20	1,18	1,20
stedelijkheid (5 niet; 1 zeer sterk)	2,68	2,71	2,84	3,19	3,30	2,88
huishoudens besteedbaar inkomen	2339	2482	2958	1670	1720	2085
opleiding (1 laag; 2 midden; 3 hoog)	1,74	1,80	1,94	1,14	1,11	1,52
mate van beperking (1 geen; 2 licht; 3 matig; 4 ernstig)	2,30	2,22	1,31	3,08	3,10	2,05
aantal aandoeningen (0, 1, 2 of meer)	1,35	1,31	0,54	1,52	1,48	1,03
huishouden hulp uit Wmo	0,09	0,07	0,01	0,32	0,28	0,15
persoonlijk verzorging uit AWBZ	0,03	0,02	0,00	0,30	0,31	0,07
persoonlijk verpleging uit AWBZ	0,05	0,05	0,00	0,20	0,21	0,04
particuliere hulp	0,08	0,07	0,01	0,10	0,09	0,04
niet kerkelijk	0,38	0,36	0,41	0,14	0,15	0,21
reisafstand tot ouder < 30 minuten	0,51	0,53	0,47	0,00	0,00	0,02
reisafstand tot kind < 30 minuten	0,31	0,31	0,25	0,63	0,67	0,57
contact met kind	0,32	0,33	0,29	0,57	0,57	0,55
contact met familie	0,47	0,51	0,44	0,34	0,36	0,27
contact met vrienden	0,72	0,71	0,62	0,57	0,55	0,56
contact met burens	0,50	0,49	0,52	0,61	0,61	0,62
N	232.000	182.000	7.750.000	156.000	131.000	2.000.000
%	2,9	2,3	97,7	7,2	6,0	94,0

Bron: SCP/CBS (AVO'07)

Tabel A.2 Kenmerken van de verleners van mantelzorg, 2007

	< 65 jaar			< 65 jaar		
	hulp binnen huishouden	hulp buiten huishouden	geen hulp	hulp binnen huishouden	hulp buiten huishouden	geen hulp
Vrouw	0,54	0,71	0,47	0,44	0,63	0,56
Leeftijd	47	50	46	73	71	74
leef situatie (3 samenwonend; 2 weduwe/weduwnaar; 1 alleenstaand)	2,94	2,69	2,73	2,73	2,50	2,46
kind < 12 jaar in huishouden	0,28	0,20	0,34			
kind in huishouden	0,47	0,34	0,46			
herkomst (3 westers; 2 niet-westers; 1 autochtoon)	1,47	1,32	1,44	1,10	1,15	1,21
stedelijkheid (5 niet; 1 zeer sterk)	3,03	2,84	2,83	2,89	3,00	2,89
huishoudens besteedbaar inkomen	2924	2846	2960	2673	2114	2036
opleiding (1 laag; 2 midden; 3 hoog)	1,88	1,86	1,94	1,56	1,51	1,48
baan (0 geen baan; 1 = 1-20 uur; 2 = 21-35 uur; 3 = voltijd)	1,49	1,32	1,81			
werkt in de zorg	0,15	0,23	0,12			
werkt in onderwijs	0,03	0,06	0,05			
partner werkt (ook)	0,41	0,43	0,51			
mate van beperking (1 geen; 2 licht; 3 matig; 4 ernstig)	1,43	1,38	1,32	2,07	1,83	1,48
aantal aandoeningen (0, 1, 2 of meer)	0,68	0,75	0,53	1,06	0,99	2,16
niet kerkelijk	0,32	0,34	0,42	0,19	0,19	1,07
reisafstand tot ouder <30 minuten	0,46	0,58	0,46	0,06	0,06	0,21
reisafstand tot kind < 30 minuten	0,28	0,35	0,24	0,64	0,55	0,01
contact met kind	0,31	0,41	0,27	0,57	0,59	0,58
contact met familie	0,48	0,51	0,43	0,38	0,32	0,55
contact met vrienden	0,65	0,69	0,61	0,55	0,65	0,27
contact met burens	0,56	0,62	0,50	0,63	0,68	0,55
N	241.000	904.000	6.800.000	65.000	225.000	1.900.000
%	0,03	0,11	0,85	0,03	0,1	0,87

Bron: SCP/CBS (AVO'07)

Bijlage B Schattingsresultaten in termen van odds ratio

Tabel B.1 Het effect van demografische kenmerken op het vragen en gebruiken van mantelzorgen, 2007 (in odds ratio's en significanties^{a, d)}

	30-64 jaar vraag	gebruik	≥ 65 jaar vraag	gebruik
demografische kenmerken				
man (ref.)				
vrouw	2,39***	2,33***	1,33	1,47
30-39 jaar (ref.)				
40-49 jaar	0,60**	0,62**		
50-64 jaar	0,53**	0,57*		
65-74 jaar (ref.)				
≥ 75 jaar			0,93	1,27
sociaaleconomische kenmerken				
< 1000 euro (ref.)				
1000-1500 euro	0,62	0,38**	1,25	1,78
1500-2000 euro	0,95	1	0,89	1,1
2000-2800 euro	0,8	0,87	0,72	0,91
> 2800 euro	0,74	0,67	1,15	1,84
lage opleiding (ref.)				
midden opleiding	1,02	1,27	0,51*	0,48*
hoge opleiding	0,75	0,96	0,15*	0,05**
gezondheidsproblemen				
geen beperking (ref.)				
licht beperkt	3,49***	3,17***	2,31*	2,04*
matig beperkt	9,99***	9,98***	3,93***	2,78*
ernstig beperkt	22,31***	18,92***	6,88***	7,27***
kanker	2,47**	3,30**	b	b
hartziekten	2,32**	2,92**	b	b
darmziekten	1,7*	0,9	b	b
gewrichtsklachten	0,54*	0,40**	b	b
rugklachten	1,66*	1,45	b	b
zenuwstelsel	2,79*	3,70*	b	b
huidziekten	0,36**	0,66	b	b
psychische ziekten	1,65*	1,6	b	b
overige aandoeningen	1,36	1,62*	b	b
huishoudelijke hulp	c	c	0,58	0,41*
persoonlijke verzorging	c	c	2,24*	2,38*
verpleging	c	c	3,44**	3,88***
geen aandoening (ref.)				
1 aandoening			1,31	1,36
≥ 2 aandoeningen			1,41	1,26
situatiele kenmerken				
samenwonend (ref.)				
nooit gehuwd	1,67*	1,17	1,63	1,96
weduwe/weduwenaar	6,31***	4,54**	1,3	1,11
zeer sterk stedelijk (ref.)				
sterk stedelijk	0,98	0,88	0,99	1,03
matig stedelijk	0,92	0,92	0,97	1,46
weinig stedelijk	1,05	0,95	1,74	2,32*
niet stedelijk	0,44**	0,37**	2,01	2,70*
niet kerkelijk	1,04	0,96	0,72	0,81
reisafstand tot ouder < 30 min.	1,67*	1,63**		
reisafstand tot kind < 30 min.			1,38	1,75*
contact met familie	1,35*	1,51**	1,43	1,55
contact met kind	0,91	1,05	0,85	0,79
contact met vrienden	1,56**	1,5*	1,1	1,08
contact met burens	0,89	0,83	1	1,02
pseudo R-Square	0,24	0,21	0,19	0,22
N	7349	7349	1900	1900

a P-waarde: * p < 0,10; ** p < 0,05; *** p < 0,01. Gewogen schattingen op basis van Nederlandse representativiteit.

b Vanwege de kleine aantallen zijn geen cijfers over de afzonderlijke aandoeningen onder 65-plussers vermeld.

c Hulp via een AWBZ- of Wmo-voorziening. Door de te weinig aantallen bij de jonge vragers en gebruikers (30-64 jaar) werd het meenemen van deze determinanten in de schattingen onmogelijk.

d Ook gecontroleerd voor de volgende aandoeningen: astma, bloedvaten, beroerte, nierproblemen, suikerziekte, aandoeningen aan nek en pols, epilepsie, incontinentie, ongeval, dementie.

Bron: SCP/CBS (AVO'07)

Tabel B.2 Het effect van verschillende kenmerken op het verlenen van mantelzorg, 2007 (in odds ratio's en significanties^a)

	30-64 jaar		≥ 65 jaar	
	binnen het huishouden	buiten het huishouden	binnen het huishouden	buiten het huishouden
persoonskenmerken				
man (ref.)				
vrouw	0,82	2,01***	0,82	1,44**
30-39 jaar (ref.)				
40-49 jaar	1,42	2,36***		
50-64 jaar	0,66	2,59***		
65-74 jaar (ref.)				
≥ 75 jaar			2,14**	0,40***
samenwonend (ref.)				
nooit gehuwd		1,25		0,78
weduwe/weduwenaar		0,75		1,31
kind < 12 jaar in huishouden	0,62*	0,68**		
kind in huishouden	1,03	0,86		
zeer sterk stedelijk (ref.)				
sterk stedelijk	1,81*	0,78*	0,74	1,05
matig stedelijk	1,97**	0,77*	0,92	1,14
weinig stedelijk	2,09**	0,79*	0,79	0,89
niet stedelijk	1,71	0,72**	1,18	1,41
sociaaleconomisch kenmerken				
< 1000 euro (ref.)				
1000-1500 euro	b	1,54**	b	0,82
1500-2000 euro	0,62	1,32	1,89*	0,75
2000-2800 euro	0,55**	1,31	b	0,89
> 2800 euro	0,78	1,12	2,04*	0,66
lage opleiding (ref.)				
midden opleiding	1,29	1,2*	0,87	0,99
hoge opleiding	1,22	1,2	1,72	1,18
geen baan				
baan < 20 uur p/w	2,01*	0,83		
baan 20-35 uur p/w	1,22	0,51***		
baan > 36 uur p/w	0,75	0,50***		
beroep in de zorg	1,15	2,26***		
beroep in onderwijs	0,54	1,55**		
partner werkt (ook)	0,50***	0,95		
gezondheidskenmerken				
geen beperking (ref.)				
lichte beperking	1,38	0,95	0,99	1,17
matige beperking	1,24	0,8	1,2	0,79
ernstige beperking	0,07*	0,42**	0,07*	0,63
huisgenoot met ernstige beperkingen in huis	9,60***	c	8,07**	c
geen aandoening (ref.)				
1 aandoening	1,18	1,49***	1	1,31
≥ 2 aandoeningen	1,37	1,56***	1,06	0,97
netwerk kenmerken				
niet kerkelijk	0,78	0,79**	0,62	0,84
reisafstand tot ouder < 30 minuten		2,49***		3,50***
reisafstand tot kind < 30 minuten				
contact met familie		1,34**		1,02
contact met kind		1,12		1,02
contact met vrienden		1,30**		1,33
contact met burens		1,37***		1,15
pseudo R-Square	0,07	0,12	0,09	0,07
N	6462	7349	1234	1900

a P-waarde: * p < 0,10; ** p < 0,05; *** p < 0,01. Gewogen schattingen op basis van Nederlandse representativiteit.

b Categorieën van inkomens zijn samengevoegd vanwege de kleine aantallen respondenten per groep.

c De variabele 'huisgenoten met ernstige beperkingen' is uit de analyse verwijderd, omdat zeer extreme odds ratio's ontstonden.

d In de analyses waren aanvankelijk ook variabelen opgenomen die informatie geven over de opleiding van de partner. Deze hadden echter geen effect op het verlenen van mantelzorg en zijn daarom uit de definitieve schattingen gelaten.

Bron: SCP/CBS (AVO'07)

